

Päikesejaamade kasumlikkuse hindamise rakenduskava

Euroopa Komisjoni (EK) grupierandi määruse nr 651/2014 (edaspidi GBER) artikli 43 lõike 5 kohaselt ei tohi abi energiaühiku kohta ületada kõnealuselt taastuvallikast toodetud energia tasandatud kulude (LCOE – *Levelized Cost of Energy*) ja sama energialiigi turuhinna vahet.

Sellest tulenevalt peab Elering AS kui riigiabi andja hindama toetuse suuruse vastavust regulatsioonile. Elektriturseaduse (edaspidi ELTS) § 59 lg 2 p 1, lg 2⁵ ja § 108 lg 1 kohaselt järgib taastuenergia tegevustoetus skeemi, mille kohaselt makstakse iga MWh kohta 12 aastase perioodi vältel tootjale toetust suuruses 53.7 €.

ELTS § 59 lg 2⁶ kohaselt on eelnevalt nimetatud toetuse puhul tegemist riigiabiga GBER määruse artikli 43 tähenduses ning selle andmisel järgitakse samas määruuses sätestatud. GBER määrus sätestab tootjale antava abi ülempiiri. Taastuvast energiaallikast toodetud energia toetus energiaühiku kohta ei tohi ületada tasandatud kulude, mille hulka on arvestatud ka mõistlik kasum (maksimaalne tasuvusmäär, ing. k *maximum rate of return*), ja turuhinna vahet. Tasuvusmäär ülempiir on sätestatud GBER määruse artikli 43 lõikes 6. Lähtuvalt GBER määruse artiklist 43, tuleb abi andmisel veenduda, et antav abi oleks kooskõlas määruuses sätestatuga. Selle hindamiseks kasutatakse metodikale lisatud finantsmudelit.

Asjassepuutuva abi korral on tegemist abikava alusel antava abiga, „ad hoc“ abi asemel, seega on tasandatud kulude arvestamisel võimalik aluseks võtta tavapärase taastuvelektri tootjate kulud¹, kuid selline kohustus puudub. Abi andjal on õigus lähtuda ka konkreetse abi saaja asjassepuutuvatest tasandatud kuludest.

Kui toodetud energia tasandatud kulusid saab abi saaja oma tegevusega mõjutada, siis elektrienergia hind kujuneb vabaturul ning osapooltel on keeruline prognoosida elektrienergia hinnakujunemist 12 aasta jooksul. Eelnev on risk abi saajale, kuna abi taotlemise ajal ei ole võimalik lõplikult veenduda, kas abi saajale makstav toetus vastab kogu toetusperioodi jooksul GBER määruse artikli 43 lõikele 5 ning kas toetusperioodi kestel võib tekkida olukord, kus abi saajal ei ole õigust ELTS'is sätestatud ulatuses abi enam saada ja/või võib kaasneda kohustus saada abi tagasi maksta koos intressiga.

Päikeseenergia tootjad on teostatud grupianalüüsi alusel jagatud nelja gruppi.

Gruppidesse jagunemine lähtub sarnastest kapitali-, opereerimiskuludest ja projekti eesmärgist, mis omakorda tuleneb sarnasest äri- ja opereerimismudelist:

- I. Eraisikutest tarbijate tootmiseseadmed
- II. Ärihoonete või korteriühistute katustele paigaldatud tootmiseseadmed
- III. Ärihoonete kõrvale paigaldatud tootmiseseadmed
- IV. Tootmiseseadmed, millel puudub seos otsese tarbijaga

¹ European Commission. General Block Exemption Regulation (GBER). Frequently Asked Questions, p 195.

Gruppidel tuvastati sektoripõhise grupianalüüsi tulemusel 2020. a seisuga järgnevad tasandatud kulude piirmäärad (LCOE, sisaldab diskonteeritud kulusid, mida on korrigeeritud maksimaalse tasuvusmääraga):

Grupp	LCOE koos maksimaalse tasuvusmääraga (eur/MWh)	Algne investeeringu maksumus (eur/kW)
Grupp 1	159,40	1 276
Grupp 2	113,13	897
Grupp 3	112,17	889
Grupp 4	108,22	856

Gruppide kulutaseme määramisel on kasutatud sektoripõhist tasandatud kulude piirmäära arvestust. Gruppide 1-3 puhul võib eeldada kõikidel projektidel suhteliselt standardset investeerimiskulu, grupi 4 puhul võivad projektide lõikes kulud rohkem erineda.

LCOE korrigeerimine

LCOE on arvestatud ex-ante põhimõttel lähtudes aastal 2020 kehtinud eeldustest. Abi andja korrigeerib toetusperioodi kestel iga aasta jaanuaris LCOE-s kasutatud THI komponenti ex-post põhimõttest lähtuvalt eelmise kalendriaasta osas.

Abi andjal on õigus korrigeerida OPEX arvestusel kasutatud bilansienergia kulukomponenti, kui on toimunud olulised muutused vastava komponendi osas. Vastavad korrektsioonid mõjutavad ainult tulevaste perioodide kulusid.

Korrigeeritud LCOE kinnitatakse rakenduskava lisana ning avaldatakse Eleringi veebilehel tuues välja kuupäeva, millest alates vastav korrektsioon on jõustunud. Vastav muudatus viiakse sisse ka MS Exceli põhisesse kasumlikkuse hindamismudelisse, et viia toetusperioodi lõppkuupäev vastavusse korrigeeritud LCOE-ga.

LCOE individuaalne hindamine

Võib esineda olukordi, kus tootja on maksnud päikesepargi eest üle sektoripõhise turuhinna või teinud kulusi, mis pole sektori keskmisele vastavad. Nimetatud olukorra esinemisel on riigiabi taotleja soovi korral võimalik teostada individuaalhindamist päikeseenergia tootmiseseadme CapEx ehk investeerimiskulude väljaselgitamiseks.

Tootmiseseadme omanikul on õigus taotleda sektoripõhisest piirmäärast erineva kasumlikkuse piirmäära (s.o tasandatud kulude piirmäär koos maksimaalse tasuvusmääraga) rakendamist. Vastavad taotlused koos MS Excelis täidetud kalkulatsiooni ja investeeringu kulusid tõendavate kuldokumentidega tuleb saata riigiabi andja postkasti solar@elering.ee hiljemalt 31.12.2023. Kuludokumentidena arvestatakse ainult algse investeeringu maksumust tõendavaid dokumente. Enne 31.12.2023 toimuva tootmiseseadme omanikuvahetuse korral läheb tootmiseseadme rajamiseks tehtud algsete investeeringukulude tõendamise kohustus üle uuele omanikule, kusjuures arvesse ei võeta omanikuvahetuse käigus tehtud tehingu maksumust ja sellega kaasnevaid kulusid.

Individuaalse hindamise tulemusel tuvastatakse projekti investeerimiskulu ja sellest tulenev tasandatud kulude piirmäär. Piirmäär võib olla sektoripõhisest piirmäärast nii suurem kui madalam. Kui tootja taotleb individuaalset hindamist, siis kohaldatakse konkreetsele tootjale individuaalse hindamise tulemusel tuvastatud tasandatud kulude piirmäära, sõltumata asjaolust, kas individuaalne piirmäär osutub sektoripõhisest piirmäärast väiksemaks või suuremaks.

Kui toimub sektorile arvestatud LCOE maksimaalse tasuvusmäära korrigeerimine, siis sama korrigeering viiakse läbi ka individuaalselt hinnatud LCOE osas.

Projektidele GBER kohase lubatud maksimaalse tasandatud kulude piirmäära tagamine

Tootjatele on elektrituruseaduse alusel lubatud maksta toetust 12 aasta jooksul määras 53,7 €/MWh kohta. Tootjatele makstav toetus koos turuhinnaga ei tohi 12 aastase perioodi kestel tervikuna ületada sektoripõhist või individuaalset kasumlikkuse määra.

Tagamaks kasumlikkuse määra mitteületamist, monitorib Elering, kui riigiabi andja, tulenevalt meetodikast ja grupianalüüsist projektide kasumlikkust ja tuvastab toetusperioodi lõppkuupäeva, mil 12 aasta keskmine tulusus, mis sisaldab nii toetust kui ka elektrihinna tulusid, ületab LCOE-d koos maksimaalse lubatud kasumlikkusega. Kasumlikkuse piirmäära ületamisel lõpetatakse vastavatele projektidele toetuse maksmine ning hindamismudelil tulude ja kulude korrigeerimine.

Kasumlikkuse piirmäära jooksva monitooringu tulemused kajastatakse Eleringi veebilehel MS Excel formaadis hindamismudelil.

Projekte monitoritakse sektoripõhiselt 12 aasta jooksul, mis on maksimaalne toetuse maksmise aeg, tulenevalt meetodikas ex-ante põhimõttel arvestatud kuludest ja nende korrigeerimistest ning osaliselt ex-ante arvestatud tulust ja osaliselt ex-post põhimõttel korrigeeritud börsihinnast.

Toetusperiood algas 01.01.2021, kui tulenevalt ELTS § 59 lõikest 2⁵ kõikidel tootmiseseadmetel oli kohustus toota, samal hetkel algas kõikide tootmiseseadmete kasumlikkuse piirmäära arvestus.

Toetusperiood lõpeb, kui vastava sektori projekti tulud ületavad ületab 12 aasta kestel lubatud kasumlikkuse piirmäära.

Projektide maksimaalse kasumlikkuse piirmäära arvestus turuhinna vastu

Toetusperioodi alguses on hindamismudelil turuhinnad kajastatud ex-ante põhimõttel, milleks loetakse eelneva viie aasta päikeseparkide kaalutud keskmist tunnipõhist börsihinda.

Toetusperioodi kestel asendab abi andja hindamismudelil kasutatud ex-ante prognooshindasid jooksvalt iga kalendriaasta alguses eelneva aasta ex-post tegelike päikeseparkide kaalutud keskmise börsihinnaga. Hiljemalt kalendriaastal, mil grupi või individuaalselt hinnatud projekti toetusperiood eelduslikult lõpeb, asendatakse prognooshindasid igakuiselt tegelike börsihindadega.

Börsihinda arvestatakse NordPool elektribörsi Eesti hinnapiirkonna päev-ette tunnihindade alusel. Tunnipõhised börsihinnad korrutatakse läbi vastava kalendrikuu päikeseenergia toodangu osakaaluga päikeseenergia viimase jooksva aasta toodangust. Ex-post börsihindade põhimõtet kasutatakse kuni sektori kasumlikkuse piirmäära saavutamiseni, mis peatab toetuse maksed. Sealt edasi kuni 12 aastase maksimaalse toetusperioodi lõpuni kasutatakse kasumlikkuse arvestusel ex-ante põhimõttel arvestatud eelneva viie aasta kestel päikeseparkidele arvestatud keskmist börsihinda.

Kasumlikkuse piirmäära kontrollarvestust rakendatakse eeldusel, et tootmiseseade müüb elektrienergiat võrku või tarbijale börsihinnaga. Kui tootja tõendab, et müüb elektrienergiat tarbijale pikaajalise fikseeritud lepingu alusel hinnaga, mis koos toetusega ei ületa lubatud kasumlikkuse piirmäära 12 aasta jooksul alates 01.01.2021, siis loetakse, et tootja vastava tootmiseseadmega kasumlikkuse piirmäärasid ei ületa ja tema toetusperiood on 12 aastat. Vastavatel tootjatel tuleb esitada vastav taotlus koos tõenditega riigiabi andja postkasti solar@elering.ee hiljemalt 31.12.2023.

Päikesejaamade kasumlikkuse hindamise rakenduskava lisa 1

Andmete korrigeerimine tegelikuga

Rakendada kasumlikkuse hindamise mudelis alates 2022:

- 2021. aasta THI määrana 4,6 %
- 2021. aasta osas päikesejaamade kaalutud keskmise börsihinnana 82,95 €/MWh
- alates 01.01.2022 bilansihaldus tasu 4 €/MWh
- 5 aasta kaalutud keskmist päikese börsihinnana 68,13 €/MWh